

1. Општи методолошки појаснувања за екстерните статистики

Екстерните статистики претставуваат сублимат од повеќе одделни статистички истражувања за прибирање, обработка и објавување податоци за состојбата и/или трансакциите со нерезиденти, и тоа: платен биланс, директни инвестиции, меѓународна инвестициска позиција, официјални девизни резерви, бруто надворешен долг и бруто надворешни побарувања.

Народната банка на Република Северна Македонија, со цел усогласување со меѓународните статистички стандарди и подготовка на меѓународно споредливи податоци, своите активности првенствено ги фокусира на усогласување со меѓународно пропишаните стандарди и примена на најновите прирачници од областа на платниот биланс, странските директни инвестиции, бруто надворешниот долг и побарувања, како и официјалните девизни резерви.

1.1. Усогласување со европските и меѓународните статистички стандарди

Усогласувањето на статистичките извештаи од екстерните статистики се врши преку примената на меѓународните упатства и нивното вградување во националната статистика.

Меѓународните упатства и ЕУ регулативи коишто се применуваат при прибирањето и обработката на податоците се следниве: - Прирачникот за меѓународна инвестициска позиција и платен биланс БПМ6 (Balance of Payments and International Investment Position Manual, sixth edition (BPM6), 2009, IMF);

- Прирачникот на ММФ за меѓународни резерви и девизна ликвидност (International Reserves and Foreign Currency Liquidity: Guidelines for a Template, IMF 2013);

- Прирачникот за статистика на надворешниот долг (External Debt Statistics: Guide for Compilers and Users, IMF, 2013);

- Насоките на ОЕЦД за дефинициите за странските директни инвестиции, 4. издание, БД4 (OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment 4th Edition BD4);

- Regulation (EC) No 184/2005 of the European Parliament and of the Council;

- Commission Regulation (EC) No 601/2006, implementing Regulation (EC) No 184/2005;

- Commission Implementing Regulation (EU) No 228/2014, amending Regulation (EC) No 601/2006;

При прибирањето и обработката на податоците за овие истражувања се применуваат следниве класификации:

- НКД - Национална класификација на дејности (компатибилна со НАЦЕ Рев. 2);
- Национална класификација на сектори (компатибилна со ЕСА 2010);
- Меѓународен стандард за класификација на земји и валути (ISO country and currency codes).

Националната законска регулатива, во која се дефинира содржината на податоците коишто се прибираат за потребите на екстерната статистика, е во согласност со Законот за Народната банка на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 158/2010, 123/12, 43/14, 153/15 и 6/16) и Законот за девизно работење („Службен весник на Република Македонија“ бр. 34/2001, 49/2001,

103/2001, 54/2002, 51/2003, 81/2008, 24/2011, 135/2011, 188/13, 97/15, 153/15 и 23/16). Резидентноста на институционалните единици е утврдена со Законот за девизно работење, при што физичките лица коишто привремено престојуваат во Република Северна Македонија врз основа на важечка виза за престој, односно работна виза во траење од најмалку 6 месеци имаат третман на резиденти на Р.С.Македонија¹.

Извештајни единици се правни и физички лица коишто имаат економски трансакции со нерезидентите и кои во зависност од видот на трансакциите со нерезидентите, известуваат за своите побарувања и обврски кон нерезидентите врз основа на должнички инструменти, капитални вложувања во и од странство, побарувања и/или обврски кон нерезидентите врз основа на останатите финансиски инструменти и сл. Известувањето е непосредно (директно од извештајните единици) и посредно (преку други институции коишто располагаат со информации за одреден вид трансакции со нерезидентите).

1.2. Политика на објавување и ревизија на податоците

1.2.1 Политика на објавување на податоците

Податоците за екстерните статистики се објавуваат со утврдена периодика и рокови дадени во календарот на објавување на податоците (расположлив на интернет-страницата на НБРСМ - http://nbrm.mk/kalendar_na_objavuvanje_na_podatoci.nspix).

Методологиите за екстерните статистики, исто така, се објавени на интернет-страницата на НБРСМ.

1.2.2 Политика на ревизија на податоците

Податоците се ревидираат на редовна годишна основа, во рок од т+270 дена по истекот на извештајната година.

Исто така, по потреба ревизија на објавените податоци може да се врши и почесто во случаи на:

- добивање нови и/или коригирани информации и податоци од извештајните единици; или
- промени кај изворите на податоци или методологијата за составување на одделно статистичко истражување.

Во согласност со меѓународните препораки, за позначајните измени во податоците коишто произлегуваат од извршените ревизии се дава соодветно објаснување со фуснота или во рамки на соопштенијата за печат.

Ревизија на податоците во историската временска серија се врши почнувајќи од моментот на појавување на настанот што довел до измена на податоците, или доколку за тоа не постојат соодветни услови, за најдолг можен временски период наназад. Доколку настане измена во прикажувањето на податоците (објавување нов показател - сектор, инструмент и друго), историската временска серија се ревидира почнувајќи од

---

¹ Ваквото дефинирање на резидентноста на физичките лица и неговата примена во прибирањето статистичките податоци претставува исклучок од препораката наведена во меѓународните статистички стандарди каде што како критериум за утврдување на резидентноста се користи престој или намера за престој во една земја во траење од една година или повеќе.

моментот на воведување на новиот показател, доколку за тоа постојат соодветни услови.

2. Општи методолошки појаснувања за портфолио-инвестициите

Портфолио-инвестициите ги опфаќаат вложувањата во сопственички капитал, односно сопственички хартии од вредност и акции/удели во инвестициски фондови каде што инвеститорот поседува помалку од 10% од акционерскиот капитал, како и вложувањата во должнички хартии од вредност. Трансакциите врз основа на портфолио-инвестиции се прикажуваат во платниот биланс, додека состојбите се прикажуваат во меѓународната инвестициска позиција.

Вложувањата на резиденти во странски хартии од вредност имаат третман на средства, односно побарувања на резиденти од странство, додека вложувањата на нерезиденти во домашни хартии од вредност имаат третман на обврски на резиденти кон странство. Вложувањата во странски хартии од вредност кои веќе се вклучени во податоците за официјални девизни резерви не се вклучуваат во категоријата портфолио-инвестиции.

Збирните податоци за трансакциите врз основа на портфолио-инвестициите се објавуваат во рамки на платниот биланс, додека збирните податоци за состојбите врз основа на портфолио-инвестиции во рамки на меѓународната инвестициска позиција, се објавуваат на квартална основа.

Исто така, детални податоци за состојбата на портфолио-инвестициите на страна на средствата се објавуваат и на полугодишна основа, при што податоците се прикажани вкрстено според: земјата на вложување и видот на хартијата од вредност, земјата на вложување и секторот на домашниот инвеститор, и видот на хартијата од вредност и оригиналната валута во која се издадени хартиите од вредност.

Податоците се прикажани во милиони евра и САД-долари. Податоците за состојбата на вложувањата во хартии од вредност деноминирани во други валути се конвертираат во евра и САД-долари според девизниот курс на датумот на состојба.

Основен извор на податоците за портфолио-инвестициите на страната на средствата е извештајот за состојбата и промените на вложувањата во сопственички хартии од вредност и удели во инвестициски фондови (ВХВ – 1) и извештајот за состојбата и промените на вложувањата во должнички хартии од вредност (ВХВ – 2). Како дополнителни извори на податоци се користат и системот за известување за платниот промет на банките со странство (ППС) и сметководствената евиденција на Народната банка.

Портфолио-инвестициите се вреднуваат според пазарната вредност.

2.1. Институционални сектори

Институционалните единици се групирани во повеќе институционални сектори. Класификацијата во институционалните сектори се однесува само на резидентните единици. Поделбата на институционални сектори е во согласност со секторите и потсекторите наведени во СНА 2008², но согласно со барањата на координираниот прашалник за портфолио-инвестиции, се прикажуваат во следните основни сектори и потсектори:

- Централна банка (*монетарна власт*)
- *Држава*
- *Депозитни институции*, освен централната банка
- Останати сектори, поделени на:
  - Останати финансиски институции
  - Нефинансиски претпријатија, домаќинства и непрофитни институции коишто им служат на домаќинствата

Централната банка е Народната банка на Република Северна Македонија.

Државата е претставена преку институционалните единици коишто се формирани преку политички процеси и имаат законодавна, судска и извршна власт врз други институционални единици на одредена територија. Во рамки на секторот „држава“ се вклучени потсекторите: централна влада; локална самоуправа; фондови за социјално осигурување.

Депозитните институции, освен централната банка, ги опфаќаат институциите чијашто примарна активност е финансиското посредување. Тие имаат обврски врз основа на депозити и финансиски инструменти, коишто се блиски супститути на депозитите. Во овој сектор се вклучуваат сите банки коишто добиле дозвола за основање и работење од гувернерот на Народната банка на Република Северна Македонија, како и филијалите на странски банки коишто добиле дозвола за отворање и работење на територијата на Република Северна Македонија.

Останатите финансиски институции ги опфаќаат недепозитните финансиски институции и другите финансиски посредници, како и осигурителните друштва и пензиските фондови.

Нефинансиски претпријатија, домаќинства и непрофитни институции коишто им служат на домаќинствата. Нефинансиските претпријатија ги опфаќаат институционалните единици (во јавна или приватна сопственост), чијашто примарна дејност е производството на стоки наменети за продажба и/или давање нефинансиски услуги. Домаќинствата се дефинираат како лица, или групи лица коишто делат исто сместување, го здружуваат доходот и богатството и коишто трошат одредени видови добра и услуги. Непрофитните институции коишто им служат на домаќинствата се институционалните единици чијашто основна дејност е обезбедување стоки и услуги на домаќинствата и на заедницата без надомест или по цени коишто се економски незначајни.

---

² Систем на националните сметки 2008, Европска комисија, Меѓународен монетарен фонд, Организација за економска соработка и развој, Обединети нации, Светска банка, 2009. (<https://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/sna2008.asp>).